

Çocuk Felcinden arındırılmış bir dünyaya doğru

Haziran ayında yapılan Uluslararası Rotary Konvansiyonunda, Bill & Melinda Gates Vakfı çocuk felcini dramatik bir şekilde sonlandırmak için uzun zamandır sürdürdükleri taahhütlerini yeniledi. Rotary önümüzdeki üç yıl için her yıl 50 milyon dolar yaratmayı kabul etti. Bu fonun her bir doları için Gates Vakfı 2 dolarlık katkı yapacak. Bu durumda çocuk felcine son faaliyetlerine 450 milyon dolar katkı sağlanacak. Gates Vakfı Çocuk Felcine Son programının direktörü **JAY WAGNER**, epidemiolojist olarak çalışmalarını anlatıyor ve çocuk felcine son vermenin neden bu kadar önemli olduğuna değiniyor.

Çocukluğumdan beri doktor olmak istemişimdir. Ama başlangıçta kırsal kesimde doktorluk yapan pratisyen doktor olmak istemişim. Tıp fakültesinde okurken bir kaç ay bir hastanede çalışmam sonrası bu fikrim değişti. Bu tecrübem esnasında gördüğüm şey, çok az para harcayarak çok fazla sağlık bakımı ve hastalık önleme imkanınız vardı.

Sonunda bulaşıcı hastalıklar konusu ile ilgilendim. Spesifik bir konuya odaklanmak hoşuma gitmişti. Pratisyen hekimlerin bilmesi gereken o kadar geniş kapsamlı bilgiye karşılık, odaklanmak bana daha yapılabilir gelmişti. ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi'ne (CDC) gittim ve orada bulaşıcı hastalıklar epidemiolojisi konusunda ek eğitim aldım.

Epidemioloji, hastalığın tüm toplum üzerinde incelenmesini içeriyor. Kim hastalanıyor, hastalık nasıl yayılıyor ve nasıl önlenebilir. Salgınlarda çalışmayı içeren ve adeta bir bulmaca çözer gibi ama acil olarak yapılma ihtiyacı duyulan bir ortamda çalıştım.

CDC'deyken aynı bölgedeki bir düzine insanın aynı deri enfeksiyonunu kaptıklarını izledik. Alana gidip bu insanların ne gibi ortak yanları olduklarını anlamaya çalıştım. Hepsinin aynı kliniğe gitmiş olmaları ilk ipucu idi.

ÇOCUK FELCİNE SON'DAKİ ORTAKLAR

1979-ve 1980'ler:

Rotary Güneydoğu Asya ve Latin Amerika'da 1979'da Filipinler'den başlayan bir seri aşılama kampanyaları başlattı ve bu aktiviteleri Kamboçya, Haiti, Fas, Paraguay ve Sierra Leone'de de sürdürdü.

1985: Rotary Polio-Plus programını başlattı - bu dünyadaki tüm çocukları aşılama girişiminin başlangıcıydı ve 120 milyon dolar fon yaratma kararı alındı. 1988 yılında Philadelphia'da yapılan konvansiyonda Rotary 247 milyon dolar fon yarattığını açıkladı. Bu hedeflenenin iki katından fazla idi.

1988: Cenevre'de 1988 yılında yapılan Dünya Sağlık Asamblesinde, Rotary çocuk felcine son vermek için bir önerge gündeme getirdi. Bu önerge, Çocuk Felcine Son Küresel Kampanyasında Dünya Sağlık Örgütü, ABD Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi ve UNICEF'in ortaklığının da başlangıcı oldu.

Kayıtlarına baktığımızda, hepsinin aynı operasyonu geçirdiğini gördük. Sonunda her şeyin sebebinin kontamine olmuş bir sıvı kabının aletleri etkilemiş olmasından kaynaklandığını anladık.

Epidemiyolojistlerin yaptığı işte budur.

CDC'de beyin ve omuriliğin enfeksiyonu olan mikrobik menenjit üzerine çalışan bir grupla beraberdim. Haemophilus influenzae TypeB (Hib) adlı bir bakteri o zamanlar her yıl ABD'de 15,000 çocuğu etkileyen sık rastlanan bir bakteri idi. Hib aşısı henüz geliştirilmişti ve bu aşının etkilerinin gözlemlenmesi işi ile ilgileniyordum. Her yıl binlerce vakadan, aşı yaygınlaştıkça hızla azalan bir durumu bizzat görmek "aşılama programının" ne kadar etkin olduğu bizzat görmemi sağlamıştı. Bu yüzden çocuk felcinin yok edilmesi konusuna katıldım.

Doğduğum 1955 yılında çocuk felcinde kullanılan Salk aşısı ABD'de uygulanmaya başlanmıştı. O zamanlar çocuk felci ülkede en çok korkulan hastalık idi.

Çocuk felci aşısının gelişmesinin anlamını kavrayabilmek için 1930'lar, 40'lar ve 50'lerde felç korkusunun ne kadar büyük olduğunu hatırlamak lazım. Yaz geldiğinde, aileler çocuklarının hastalanıp sakat kalmalarından, hatta ölmelerinden korkar olmuşlardı. 1955'te ilk aşı ortaya çık-

tığında tıbbi mucize başlıkları atılmıştı.

Polio başarılı bir aşılama hikayesine dönüştü ve yılda yüzbinler rakamından gelişmiş ülkelerin çoğunda sıfıra indi. Ancak çocuk felci gelişmekte olan ülkelerde her zaman tehdit olmaya devam etti.

Polio virüsü omurilikte bir tip hücreyi etkiliyor ve bu hücreler öldüklerinde beyin hiç bir şekilde kaslara mesaj gönderemiyor. Sonuç akut felç oluyor ve bu kas bir daha hiç çalışmıyor. Virüs çoğunlukla kol ya da bacağı etkiliyor. Şayet göğüs ve diafram kaslarını etkilerse, sonuç ölüm oluyor zira hasta nefes alamıyor.

Virüsten kurtulabilmenin sebebi, sadece insanlarda çoğalabilmesi ve insanda sadece bir kaç hafta yaşadıkdan sonra vücudun onu atabilmesi. Bu süre zarfında virüs dışkı ile atılmakta ve orada da bir iki hafta yaşamını devam ettirmekte. Bu arada birisini bulduğu takdirde onu da enfekte edebilmekte. Bu iletişim akışı yeterince aşılama yapılarak kırılabildiği takdirde, virüsün insandan insana geçmesi önlenemiyor ve virüsü tamamen yok edilmeye kadar gidiyor. Ama bunun her yerde yapılması gerekli. Aksi takdirde geri gelme ihtimali yüksek.

Bu nedenle Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 1988 yılında çocuk felcini yoketme kararını aldı. Rotary'nin bu noktada

2002-03: Rotary Çocuk Felcine Son için fon yaratma kampanyasına 80 milyon dolarlık bir hedefle başladı. 135 milyon dolara ulaşan kampanya Rotary'nin hedefinin çok üstüne çıktı. Bill & Melinda Gates Vakfı 1 milyon dolar katkıda bulundu ve Rotary'ye dünya sağlığına katkılarından dolayı Global Sağlık ödülünü verdi. Bu Rotary'ye çocuk felci ile ilgili verilen ilk başış idi.

2007: Gates Vakfı çocuk felcine son için ilk büyük başışını açıkladı - Rotary'ye 100 milyon dolarlık meydan okuma. Rotaryenlerin yarattıkları fonları 1'e eşleme.

Virüsü her yerde yoketmeliyiz aksi takdirde geri gelip daha önce yok edildiği alanlarda enfeksiyona başlar

rolü çok önemli idi. Başından itibaren misyonu üstlendiler ve çalışmaların başlangıcında bir çok ülkede yardımcı oldular.

2002 yılında Hindistan'da DSÖ ile çalışma fırsatım oldu. Ulusal Polio Gözlem projesini yönettim. Orada ilk kez ilk elden Rotary'nin bu ülkede nasıl çalıştığını öğrendim.

Rotary'nin en büyük desteği tabii ki yarattığı fonlar. Böyle bir çalışmada sürekli fonlama ihtiyacı var ve Rotary bu konuda sonuna kadar gideceğini açıkça belirtti.

Fakat bence önemli olan, Rotaryenlerin her ülkede bu işe dört elle sarılmayı sağlamaları oldu. ABD'de her eyalette aşılama kampanyasının promosyonunu yaptılar. Hindistan'da Rotaryenlerin katkıları yadsınamaz. Başlangıçta politik liderlerle çelişki yaşamaktaydık Rotaryenler burada politikacıları ikna etmede büyük çaba gösterdiler.

Hindistan'da çocuk felcini sonlandırmak adeta bir bayramdı. Mumbai gibi yoğun nüfus olan yerden, kırsal kesimin en ücra köşelerine kadar tüm çocukları aşılama durumundaydık.

Saha çalışmalarımın çoğu vakaların daha sık görüldüğü kuzeydeydi. Gözlem programının başkanı olarak çocuk felcine yakalanmış çocukları görmem gerekiyordu. Bir gün Uttar Pradesh'de tek odalı bir eve girdiğimde küçük bir kızın sakat ayağıyla yere uzanmış olduğunu gördüm. Ayağı birkaç aydır felçli durumda idi. Yapabileceğimiz şeyler tabii ki vardı ama onu felçten kurtarmamız mümkün değildi. Annesinin bakışlarından bizden mucize beklediğini çıkarabiliyordum.

Bu çaresizlik, hastaları gördüğünüz o an, beni en çok motive eden şey. Yok etme programının arkasındaki güç de bu, zira polio bulaştığı zaman yapabilecek fazla bir şeyimiz olmuyor ama bulaşmadan yapabileceğimiz şeyler var.

2011 yılında Gates Vakfındaki görevime başladım. Rotary ve Gates Vakfı o zaman da kapsamlı bir ortaklık içindeydi ve bir kaç yıl önce Vakfi çocuk felcine katkıda bulunma konusunda ikna etmişti.

O sıralarda Hindistan'daki son vaka da oluşmuş, toplum da bu hastalığın yenilebileceği konu-

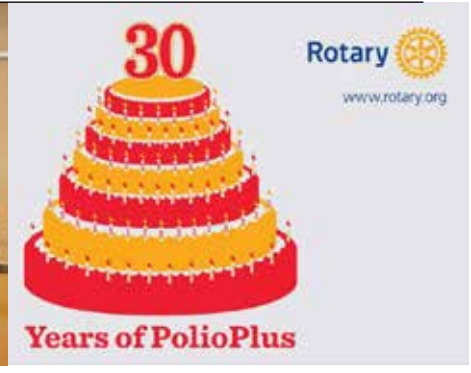
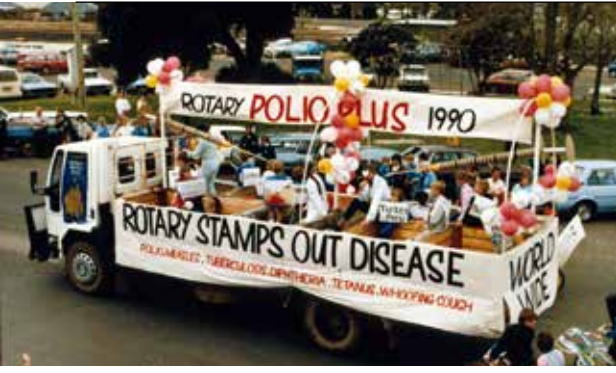
Rotaryenlerle çalışmanın en ilginç yönlerinden biri her ülkede hedefe ulaşmak için gerekli enerji olgusunu nasıl yarattıklarını görmek idi.

2009: Bill Gates Uluslararası Rotary Asamblesinde 255 milyon dolar ek taahhütte bulunuyor ve Rotary fon yaratma hedefini 200 milyon dolara yükseltiyor.

2011: Bill Gates Uluslararası Rotary'nin New Orleans Konvansiyonunda konuşuyor.

suna inanmaya başlamıştı.

Haziran 2013'te Rotary beş yıl süre ile her yıl çocuk felcine 35 milyon dolar katkıda bulunacağı açıklamasını yaparken, Gates Vakfı da bu toplama 2'ye 1 oranında katkı yapacağını taahhüt etti. 2017 Haziran'ında Rotary bu yıllık katkısını üç yıl için yılda 50 milyon dolara çıkaracağını anons etti. Gates Vakfı 2'ye1 taahhüdünü burada da sürdürdü.

İnsanların anlaması gereken konu, diğer toplum sağlığı programlarından ayrı olarak nereye gidileceği çocuk felci konusunda seçilemiyor olması. Hastalık nerede ise oraya gitme zorunluluğu var.

Şu anda dünyada sadece üç ülkede vahşi virüs dolanıyor: Afganistan, Pakistan ve Nijerya. Bu üç ülke de polio yanı sıra bambaşka sorunlarla boğuşulan bir ortamda bulunuyorlar.

Ama bu ülkeleri unutmak ya da ileride ele alma gibi bir lüksümüz yok zira hastalık buralardan daha önce temizlediğimiz alanlara kolayca atlayabilir. Çabalarımızı dünyadaki en zor yerlere ve en zor erişilebilen çocuklara odaklamak zorundayız.

Geçen yıl Temmuz sonunda dünyada rapor edil-

miş 19 vaka vardı. Bu yıl bu rakam sekize düştü. Ancak felcin tamamen yok edildiğini raporlayabilmemiz için üç yıl üst üste hiç vakaya rastlanmaması gerekiyor. Bu hedefe ulaşabileceğimiz konusunda optimist bir görüşe sahibim.

Epidemiolojist olarak yaptığım çalışmalarda çiçek hastalığında olduğu gibi hastalığın durdurulabileceğini gördüm. Çiçek hastalığı artık tamamen yok edilmiş durumda.

Şayet romantik biri olsaydım, gelecekte çocuk felcinden arındırılmış bir dünya rüyasını daha sık görürdüm. Ama ben çalışan bir arıyım ve başımı önüme eğip, bu hedefe ulaşmak için ne gerekliyse ona odaklanmaya çalışıyorum.

Rotary ve Gates Vakfı benim odaklanmama yardım ederken, ben de bu konunun insani yönünü düşünmeye çalışıyorum. Çocukluğumda insanların polio'dan nasıl korktuklarını hatırlıyorum. Çalışmalarım esnasında kendi gözlerimle polio'nun çocuklara ve ailelerine neler yaptığını gördüm.

İşte bütün bunlar benim çalışmaya devam etmemi sağlıyor.

2012: Rotary 228.7 milyon dolar fon yaratarak hedeflenen 200 milyon doları geçiyor. Aynı yıl, Gates Vakfının o yıl başkanı olan Jeff Raikes, Uluslararası Asamblede, çocuk felcine son kampanyasına ek 50 milyon dolar katkı yapacaklarını açıklıyor.

2013: Uluslararası Rotary'nin Lizbon Konvansiyonunda Rotary ve Gates Vakfı arasında ortaklığın genişletilmesinin altyapısı kuruluyor. Gates Vakfı, Rotary tarafından her yıl 2018 yılına kadar yapılacak 35 milyon dolarlık katkıyı 2'ye 1 eşlemeyi kabul ediyor. Kampanya döneminde Rotary yıllık fon yaratma hedefinin üzerine çıkıyor.

2017: 2'ye 1 eşlenmiş bağış kampanyasının başarısının eşliğinde, Rotary ve Gates Vakfı Atlanta'da yapılan Uluslararası Konvansiyonda ortak taahhütlerinin 450 milyon dolara yükseldiğini anons ediyorlar. Rotary'nin yeni hedefi yılda 50 milyon dolar katkıda bulunup bunu üç yıl sürdürmek. 2'ye 1 eşleştirme ile Gates Vakfının da katkıları ile, şayet Rotary hedefine ulaşırsa 300 milyon dolara çıkması olacak.

